

UTJECAJ FINANCIJSKIH POKAZATELJA NA FINANCIJSKO UPRAVLJANJE MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

THE IMPACT OF FINANCIAL INDICATORS ON THE FINANCIAL MANAGEMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZE ENTERPRISES IN THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Semina Škandro*

Jelena Blaž**

SAŽETAK

Rad će svojim sadržajem na temelju domaće i strane literature, potom analizom rezultata empirijskog istraživanja omogućiti uvid u stavovi i mišljenja osoba koje se bave računovodstvenom profesijom, te osoba koji su u upravljačkoj strukturi malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine o uticaju primjene financijskih pokazatelja u financijskom upravljanju.

Način poslovanja poduzeća krije se u podacima unutar temeljnih financijskih izvještaja. Njihova je analiza važna, kako internim tako i eksternim korisnicima financijskih izvještaja.

Osnovni cilj provođenja primarnog istraživanja bio je ispitati značaj izračuna financijskih pokazatelja na financijsko upravljanje malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine. Primarno istraživanje obuhvatilo je ispitivanje stavova i mišljenja osoba koja se bave računovodstvenom profesijom, te osobama koja se bave upravljačkom strukturom malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine o značaju financijskih pokazatelja za donošenje poslovnih odluka. Ankete su izrađene i poslane ispitanicima putem e-maila, a sudionici istraživanja su putem istog medija dali odgovore na pitanja u anketi.

Ključne riječi: financijski pokazatelji, upravljanje, financijski izvještaji, računovodstvo, mala i srednja poduzeća.

ABSTRACT

The content of this paper, based on domestic and international literature as well as the analysis of empirical research results, will provide insight into the attitudes and opinions of individuals engaged in the accounting profession and those in the management structures of small and medium-sized enterprises in the Federation of Bosnia and Herzegovina regarding the impact of applying financial indicators in financial management.

* Vanredni profesor Fakulteta poslovne ekonomije Sveučilište/Univerzitet „Vitez“,
email:seminaskandro@hotmail.com

** Magistar ekonomije, voditelj službe za računovodstvo i financije JKP VITKOM” doo Vitez,

A company's way of doing business is reflected in the data contained within its basic financial statements. The analysis of these statements is important to both internal and external users of financial information. The main objective of the primary research was to examine the importance of calculating financial indicators for the financial management of small and medium-sized enterprises in the Federation of Bosnia and Herzegovina. The primary research involved surveying the attitudes and opinions of individuals working in the accounting profession and those involved in the management structures of small and medium-sized enterprises regarding the relevance of financial indicators for business decision-making. The questionnaires were created and sent to respondents via email, and the participants provided their answers through the same medium.

Key words: financial indicators, management, financial statements, accounting, small and medium enterprises.

UVOD

Svrha analize financijskih izvještaja je procjena trenda, veličine, dinamike i rizičnosti budućih gotovinskih tokova poduzeća. Mnogi poduzetnici koji počnu voditi posao ne bave se financijskim stvarima. Razlog može biti taj što nemaju dovoljno znanja ili interesa za evidentiranje transakcija, pripremu i analizu financijskih izvještaja, a sekundarno su izrazito uključeni u druge aspekte poslovanja kao što su upravljanje kadrovima, prodaja, nabava i proizvodnja. Ovi se poduzetnici oslanjaju na računovođe koji vode financijsku stranu njihovog poslovanja.

Dok je financijsko upravljanje ključni element upravljanja poslovanjem u cjelini, unutar ove funkcije upravljanje njegovom imovinom možda je najvažnije. Dugoročno gledano, kupnja imovine usmjerava smjer kojim će poduzeće ići tijekom životnog vijeka te imovine, ali poduzeće nikada neće vidjeti dugoročno ako ne može planirati odgovarajuću politiku za učinkovito upravljanje svojim obrtnim kapitalom. Zapravo je loše financijsko upravljanje vlasnika - menadžera ili nedostatak financijskog upravljanja u cjelini glavni uzrok problema u financijskom upravljanju malih i srednjih poduzeća.

Financijski pokazatelji poput likvidnosti, zaduženosti i profitabilnosti jasno razlikuju strukturu uspješnih i neuspješnih MSP-ova¹. Financijski pokazatelji nisu samo retrospektivni alati, već i indikatori uzbune kojima menadžment MSP-ova u Federaciji BiH može poboljšati svoje financijsko upravljanje.

Mala i srednja poduzeća predstavljaju većinu poduzeća diljem svijeta i smatraju se važnim pokretačima zapošljavanja i gospodarskog rasta, posebno u razvoju. Prema Zakonu o računovodstvu i reviziji Federacije BiH klasifikacija na mala i srednja poduzeća izvršena je na temelju kriterija imovine, prihoda i zaposlenih.

U mala pravna lica razvrstavaju se ona pravna lica koja na dan sačinjavanja financijskih izvještaja prelaze granične vrijednosti najmanje dva od sljedećih kriterija:

- a) Prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine je do 4.000.000,00 KM
- b) Ukupan godišnji prihod je do 8.000.000,00 KM

¹ MPS – mala i srednja poduzeća

- c) Prosječan broj zaposlenih je do 49.

U srednja pravna lica razvrstavaju se ona pravna lica koja ispunjavaju najmanje dva od sljedećih kriterija:

- a) Prosječna vrijednost imovine je do 20.000.000,00 KM
- b) Ukupan godišnji prihod je do 40.000.000,00 KM
- c) Prosječan broj zaposlenih do 249.

Postoje brojne definicije koje definišu pojam finansijsko upravljanje. Prema autorima Horne i Wachowicz „Finansijsko upravljanje obuhvata planiranje, organizaciju, usmjeravanje i kontrolu finansijskih aktivnosti poduzeća, poput nabavke i korištenja sredstava, s ciljem maksimiziranja vrijednosti za vlasnike i osiguranja finansijske stabilnosti i profitabilnosti.“

1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Osnovni cilj provođenja empirijskog istraživanja je ispitati povezanost izračuna finansijskih pokazatelja od strane računovodstvene funkcije, te korištenju tih pokazatelja od strane upravljačke strukture kod finansijskog upravljanja u MPS u Federaciji Bosne i Hercegovine. Primarno istraživanje obuhvatilo je ispitivanje stavova i mišljenja osoba koje se bave računovodstvenom profesijom, te osoba koje se bave upravljačkom strukturom malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine o uticaju finansijskih pokazatelja na finansijsko upravljanje i uspješnost poslovanja. Ankete su izrađene i poslane ispitanicima putem e-maila, a sudionici istraživanja su putem istog medija dali odgovore na pitanja u anketi. Prikupljeni podaci putem anketa analizirani su korištenjem statističkog programa za obradu podataka SCISTATISTICS. Analiza je uključivala sljedeće znanstvene metode: deskriptivna statistika, grafički prikazi.

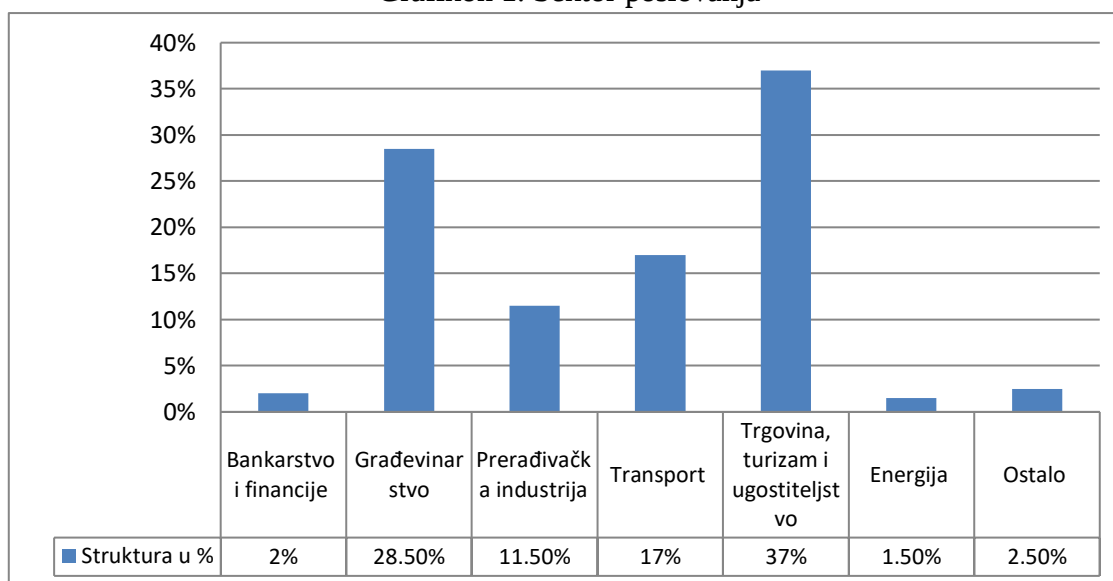
2. ANALIZA DOBIVENIH REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno online, korištenjem online ankete putem Google alata za prikupljanje i obradu podataka. Razdoblje istraživanja bilo je od 01.12.2024. do 15.01.2025. godine. Pitanja su bila strukturirana kao zatvorena ili pitanja bazirana na ljestvici stavova. Podaci su analizirani primjenom kvantitativnih i kvalitativnih metoda te su prikazani putem ilustracija. Upitnik o utjecaju finansijskih pokazatelja na finansijsko upravljanje malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine poslan je na 250 adresa, a odgovori su pristigli 208 ispitanika, što čini povrat od 83,20%. To ukazuje da je uzorak za ovu anketu reprezentativan.

Pitanje br.1. U kojem sektoru posluje vaše poduzeće ?

U grafikonu br.1. predstavljeni su rezultati ankete ili istraživanja gdje su ispitanici odgovarali na pitanje o sektoru poslovanja njihovog poduzeća. Ukupno 208 ispitanika sudjelovalo je u istraživanju o sektoru poslovanja, a struktura u postocima prikazuje kako se ti ispitanici raspoređuju prema različitim sektorima. Najveći postotak je iz sektora trgovine, turizma i ugostiteljstva, zatim građevinarstvo, transport i prerađivačka industrija.

Grafikon 1. Sektor poslovanja

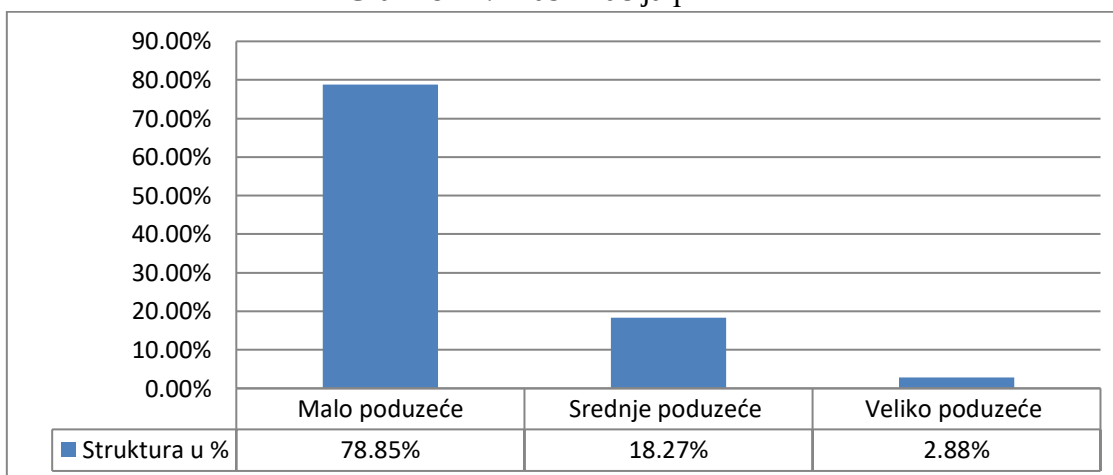

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br.2. Prema klasifikaciji poduzeća Vaše poduzeće spada u?

Ova grafička prezentacija omogućuje brz i jasan uvid u raspodjelu veličine poduzeća u sklopu provedenog istraživanja, što olakšava analizu i interpretaciju rezultata. Od ukupno anketiranih 78,85% su mala poduzeća, 18,2% srednja poduzeća, što i jeste ciljana skupina ovog istraživanja.

Grafikon 2. Klasifikacija poduzeća

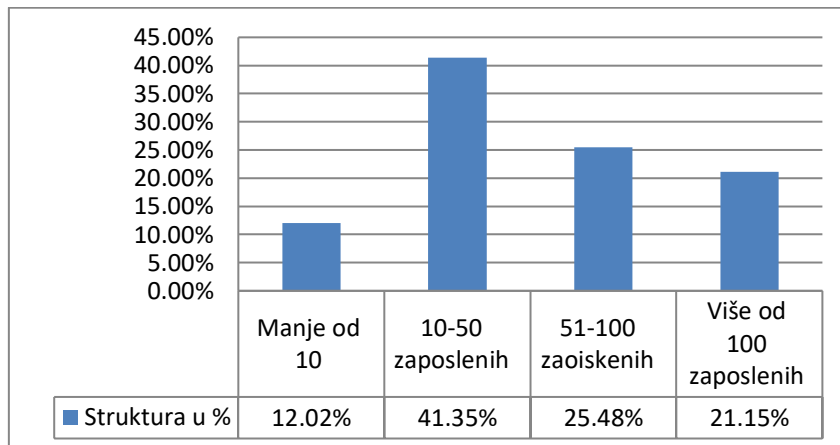

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br.3. Molimo Vas da navedete broj zaposlenih vašeg poduzeća?

Prema dobijenim rezultatima poduzeća koji imaju 10-50 zaposlenika čini 41,35%, a od 51-100 zaposlenika procenat od 25,48%, najmanji procenat su poduzeća do 10 zaposlenika 12,02%.

Grafikon 3. Broj zaposlenih u poduzeću

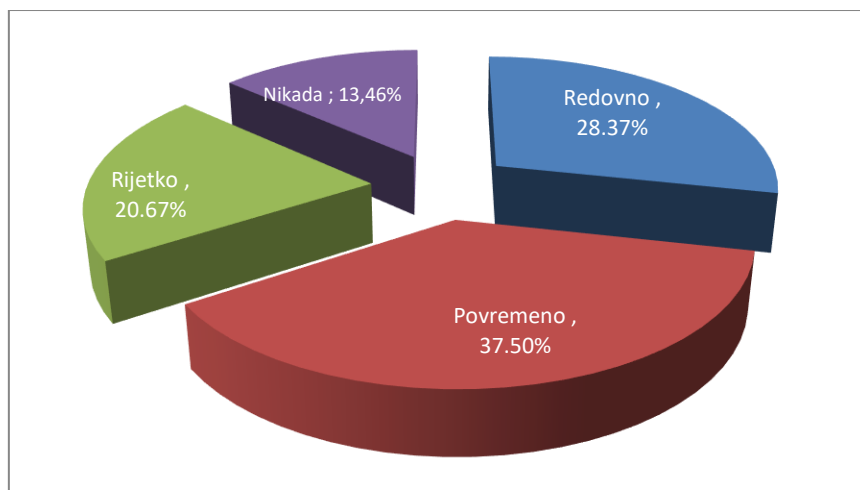

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br. 4. Koliko često koristite financijske pokazatelje za praćenje i upravljanje financijama u svom poduzeću?

Grafikon pruža informacije o upotrebi financijskih pokazatelja u praćenju i upravljanju financijama unutar poduzeća, te se po ovome može zaključiti da više od 60% poduzeća koristi, točnije 28,37% redovno i 37,50% povremeno financijske pokazatelje prilikom donošenja poslovnih odluka. Poduzeća koja rijetko koriste ili nikad ne koriste financijske pokazatelje za donošenje poslovnih odluka čine postotak od 34, 13%.

Grafikon 4. Upotreba financijskih pokazatelja u praćenju i upravljanju financijama u poduzeću

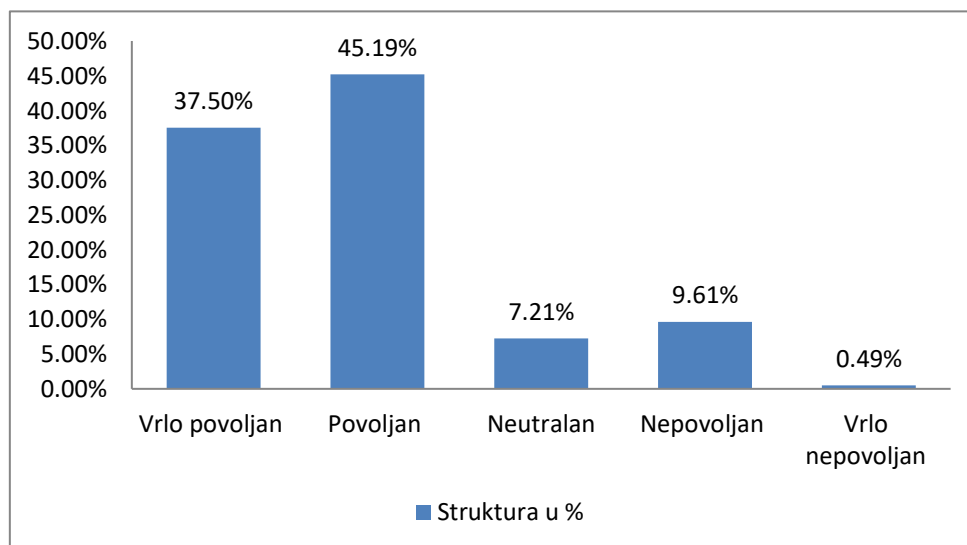

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br.5. Kako biste ocijenili trenutni finansijski položaj vašeg poduzeća?

O ocjenama trenutnog finansijskog položaja poduzeća prema odgovorima ispitanika i prema prikazanim podacima, većina ispitanika ocijenila je trenutni finansijski položaj njihovog poduzeća kao povoljan 45,19% ili vrlo povoljan 37,50%.

Grafikon 5. Ocjena trenutnog finansijskog položaja poduzeća

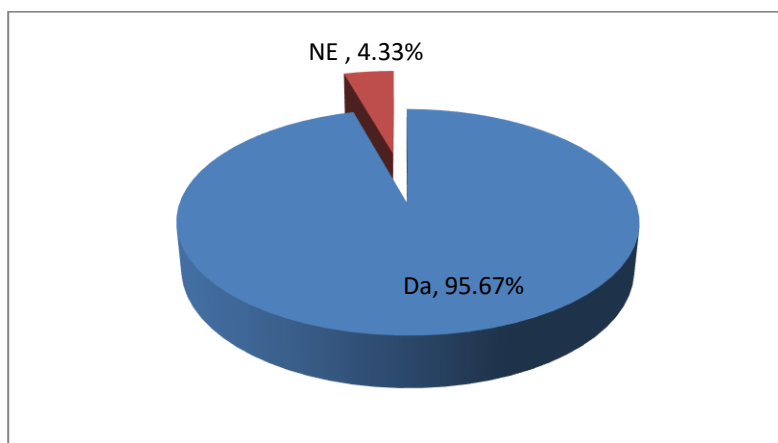

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br.6. Da li ste upoznati sa odredbama Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS/IFRS) pri pripremi finansijskih izvještaja u svom poduzeću?

Prema dobijenim odgovorima 95,67 % ispitanika su upoznati za Međunarodnim računovodstvenim standardima i Međunaordnim standardima finansijskog izvještavanja s obzirom da je njihova obavezna primjena regulisana Zakonom o računovodstvu i reviziji , te su i rezultati očekivani.

Grafikon 6. Primjena MRS/IFRS u pripremi finansijskih izvještaja

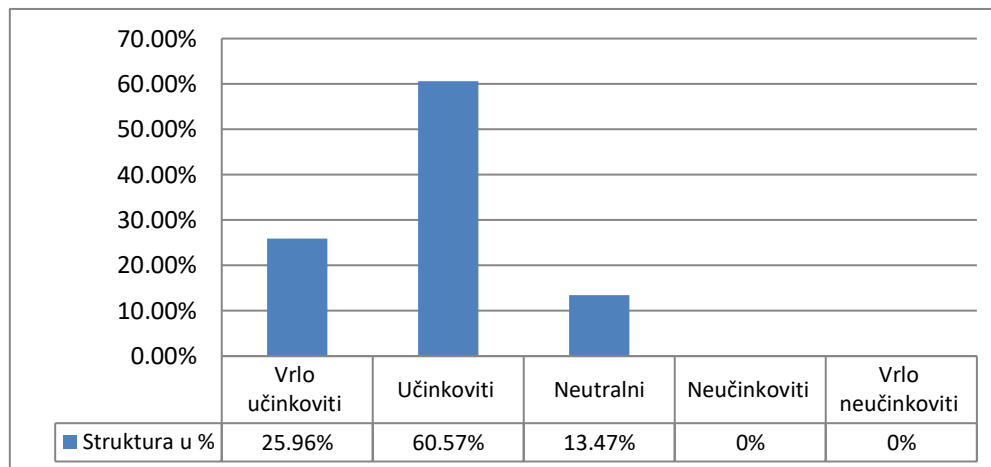

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br. 7. Kako biste ocijenili učinkovitost financijskih pokazatelja u procjeni uspješnosti poslovanja vašeg poduzeća?

Ocjene ispitanika o učinkovitosti financijskih pokazatelja u procjeni uspješnosti poslovanja njihovog poduzeća su sljedeće: 60,57 % ispitanika misli da su učinkovite, 25,96 % misli da su vrlo učinkovite i 13,47 % da su neutralne.

Grafikon 7. Ocjenjivanje učinkovitosti financijskih pokazatelja u procjeni uspješnosti poslovanja

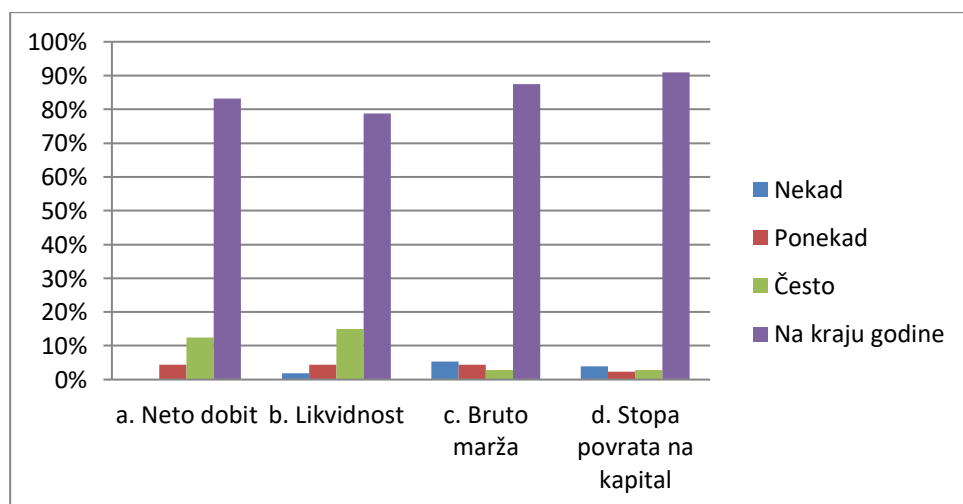

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br. 8. Koje financijske pokazatelje najčešće koristite u svom poduzeću za praćenje financijskog položaja i koliko često?

Ovi rezultati pružaju uvid u preferencije u korištenju određenih financijskih pokazatelja u različitim vremenskim intervalima, što može biti korisno za bolje razumijevanje praksi praćenja financijskog položaja poduzeća među ispitanicima. Grafički prikaz ovih podataka nam pokazuje da se najčešće na kraju godine koriste financijski pokazatelji da bi se mogao ocijeniti financijski položaj poduzeća. Vidljivo je da s najveća pozornost daje iznosu neto dobiti, likvidnosti, bruto marži i stopi povrata na kapital na kraju poslovne godine.

Grafikon 8. Najčešće korišteni financijski pokazatelji za praćenje financijskog položaja

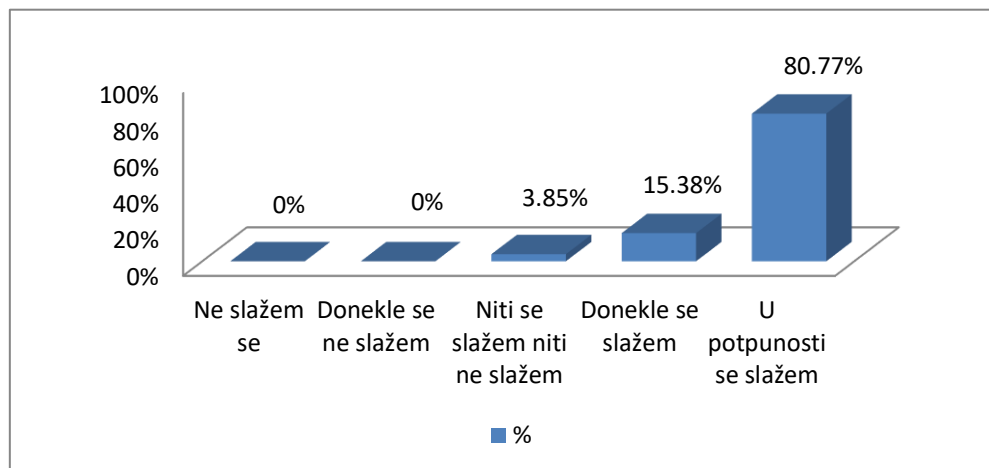

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br.9. Analizom finansijskih izvještaja menadžment kreira informacije potrebne za donošenje poslovnih odluka.

Ovdje se može dodatno istaknuti preovlađujući stav ispitanika o tvrdnji, te pružiti vizualni uvid u percepciju važnosti analize finansijskih izvještaja u kreiranju informacija za donošenje poslovnih odluka. Prema navedenom 80,77% ispitanika u potpunosti se slažu da tvrdnjom da poslovne odluke treba donositi kroz analizu finansijskih izvještaja.

Grafikon 9. Kreiranje informacija za poslovne odluke kroz analizu finansijskih izvještaja

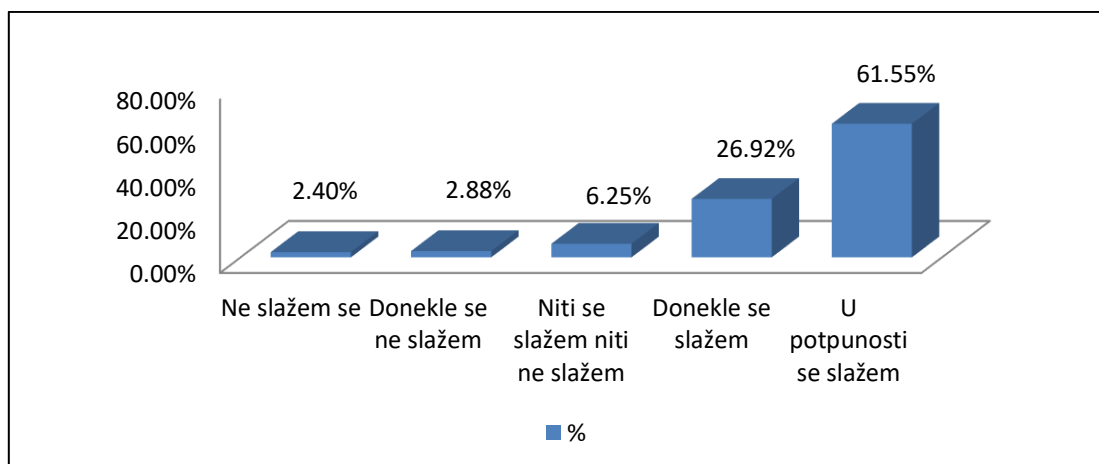

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br. 10. Računovodstvene analize imaju vrlo značajan uticaj na donošenje poslovnih odluka finansijskog menadžera

Prema prikazanim podacima može se ustvrditi da računovodstvene analize imaju vrlo značajnu ulogu u donošenju poslovnih odluka finansijskog menadžera u daljnjem poslovanju poduzeća, čak 61,55 % ispitanika se u potpunosti slaže sa navedenom tvrdnjom, a 26,92% se donekle slažu, pa se može potvrditi nerazdvojivost računovodstvene funkcije i finansijskog menadžmenta.

Grafikon 10. Značaj računovodstvenih analiza u donošenju poslovnih odluka finansijskog menadžera

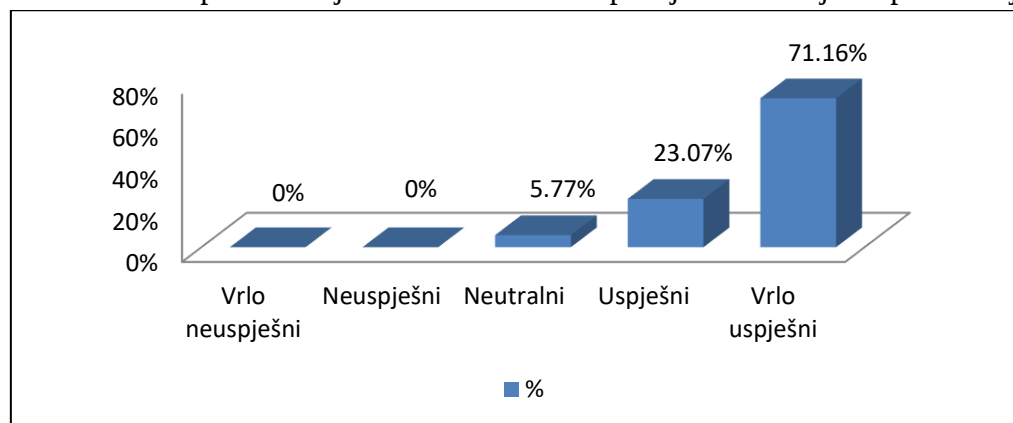

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br. 11. Kako biste opisali financijske rezultate vašeg poduzeća nakon primjene financijskih pokazatelja?

Dobiveni podaci od anketiranih poduzeća pokazuju da su financijski rezultati nakon primjene financijskih pokazatelja za donošenje poslovnih odluka u značajnijem postotku vrlo uspješna (71,16%) i uspješna (23,07%) što se može vidjeti iz grafičkog prikaza. Navedeno ide u korist hipoteze da boljem uspjehu poslovanja poduzeća doprinosi donošenje optimalnih poslovnih odluka na temelju pouzdanih financijskih pokazatelja.

Grafikon 11. Opis financijskih rezultata nakon primjene financijskih pokazatelja

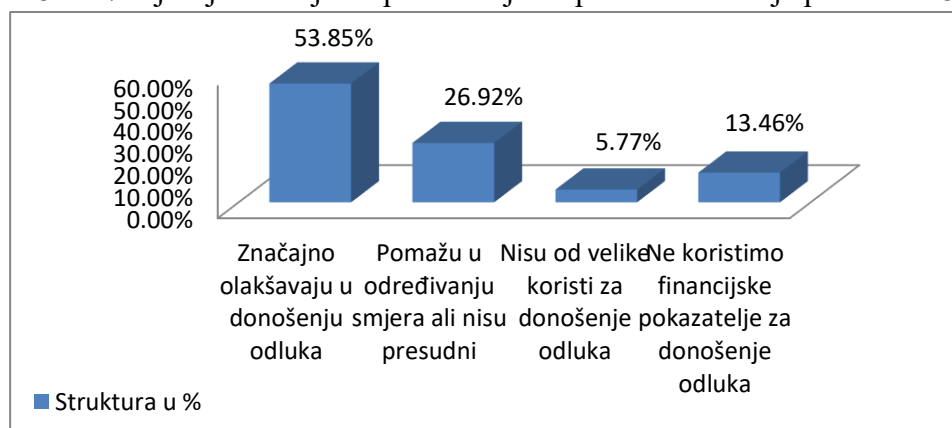

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br. 12. Kako financijski pokazatelji utječu na proces donošenja poslovnih odluka u Vašem poduzeću?

Prema prikazanim podacima, najveći broj ispitanika njih 53,85%, smatra da financijski pokazatelji značajno olakšavaju proces donošenja odluka ili da financijski pokazatelji pomažu u određivanju smjera u kojem će poduzeće poslovati, dok njih 26,92 % smatra da financijski izvještaji pomažu u određivanju smijere poslovanja preduzeća, ali da nisu presudni. Ostali smatraju da nisu od velike koristi ili da ne koriste financijske pokazatelje za donošenje odluka, što može biti signal da je potrebno raditi na dodatnoj edukaciji menadžera iz oblasti finansijskog menadžmenta, kako mala i srednja preduzeća zbog ovoga ne bi poslovala neuspješno.

Grafikon 12. Utjecaj financijskih pokazatelja na proces donošenja poslovnih odluka

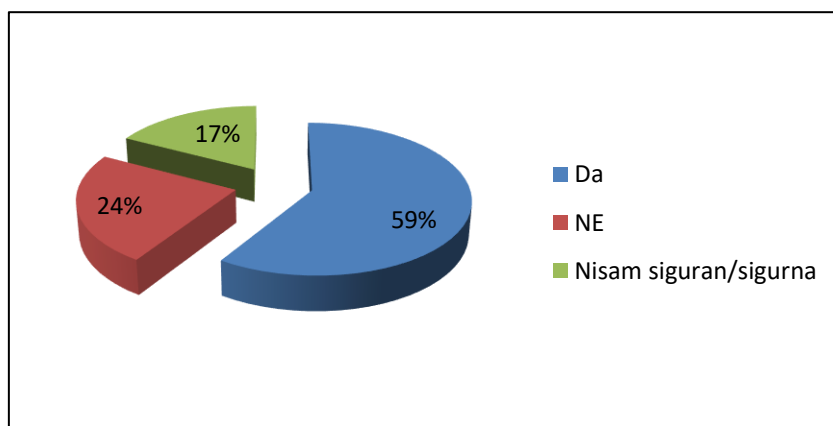

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Pitanje br. 13. Smatrate li da primjena finansijskih pokazatelja doprinosi postizanju boljih finansijskih rezultata u vašem poduzeću?

Na ovome grafikonu možemo vidjeti da više od polovine ispitanih poduzeća smatra da finansijski pokazatelji doprinose postizanju boljih finansijskih rezultata, dok 41% ispitanika ne smatra tako ili nije sigurno. Ovaj postotak od 41% signalizira da upravljačka struktura malih i srednjih preduzeća nije upoznata sa značajem finansijskih pokazatelja za poslovanje poduzeća.

Grafikon 13. Doprinos finansijskih pokazatelja u postizanju boljih finansijskih rezultata

Izvor: Autor na osnovu podataka iz ankete

Na temelju dobijenih rezultata, može se zaključiti da položaj malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine je uvjetovan primjenom finansijskih pokazatelja kod finansijskog upravljanja radi postizanja boljih poslovnih rezultata, a rezultati ispitivanja sugeriraju da poduzeća koja aktivno koriste finansijske pokazatelje percipiraju svoj trenutni finansijski položaj kao povoljan. Ovo podržava općeniti dojam da ispitanici smatraju da su finansijski pokazatelji doprinijeli pozitivnim rezultatima u njihovim poduzećima.

Analizom dobivenih rezultata menadžeri malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine, kroz primjenu finansijskih pokazatelja, doprinose donošenju optimalnih poslovnih odluka i postizanju dobrih finansijskih rezultata u poslovanju. Sveukupno gledajući, rezultati anketnih pitanja nam govore da ispitanici iz malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine prepoznaju i cijene značaj finansijskih pokazatelja u upravljanju njihovim poslovanjem. Stoga se može zaključiti da primjena finansijskih pokazatelja pruža temelj za učinkovito finansijsko upravljanje u ovom kontekstu.

Autori E.Buljubašić i S. Halilbegović (2021) su istraživali pokazatelje neuspjelih i zdravih malih i srednjih poduzeća koristeći omjere finansijskih pokazatelja likvidnosti, zaduženosti i profitabilnosti. Na temelju istraživanja utvrdili su značajne razlike u ovim pokazateljima između uspješnih i neuspješnih malih i srednjih poduzeća. Pokazalo se da niska likvidnost i visoka zaduženost predviđaju rizik i propast, što znači da mala i srednja preduzeća moraju pridavati značaj finansijskim pokazateljima kako bi blagovremeno reagovali na eventualne probleme u poslovanju i spriječili propas poslovanja, što je vidljivo i kroz rezultate primarnog istraživanja ovog rada.

3. RASPRAVA

Rezultati provedenog istraživanja u ovom radu ukazuju na to da finansijski pokazatelji igraju ključnu ulogu u procesu finansijskog upravljanja kod malih i srednjih poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Analizom dobivenih odgovora potvrđuje se da većina poduzeća aktivno koristi finansijske pokazatelje likvidnosti, profitabilnosti i zadužnosti, te da njihova primjena u praksi značajno doprinosi efikasnijem donošenju poslovnih odluka i unapređenju finansijskih rezultata poslovanja.

Većina ispitanika, kako iz računovodstvene profesije, tako i iz upravljačke strukture malih i srednjih poduzeća, smatra da su finansijski pokazatelji neophodni alati za procjenu uspješnosti poslovanja i identifikaciju potencijalnih rizika. Osim toga, rezultati istraživanja potvrđuju da poduzeća koja redovno primjenjuju finansijske pokazatelje percipiraju svoj finansijski položaj stabilnim i uspješnim, što dodatno podupire tezu o njihovoj praktičnoj vrijednosti.

Međutim, unatoč navedenom, rezultati istraživanja ukazuju i na određene izazove, prije svega, potrebu za dodatnom edukacijom menadžmenta malih i srednjih preduzeća, s ciljem bolje interpretacije i korištenja dostupnih finansijskih informacija. Također, istraživanje je pokazalo da postoje poduzeća koja rijetko ili nikako ne koriste finansijske pokazatelje, što može predstavljati dugoročni rizika za održivost i rast.

Rezime cijelog istraživanja je konstatacija da primjena finansijskih pokazatelja u malim i srednjim poduzećima predstavlja temelj za učinkovito finansijsko upravljanje. Preporuka je jačanje kapaciteta za internu analizu finansijskih izvještaja, uspostava jasnijih standarda za upravljačko izvještavanje, kao i jačanje saradnje između računovodstvene i upravljačke funkcije poduzeća.

LITERATURA

1. E. Buljubašić & S. Halilbegović, 2021 , Financial statement manipulation in failing SMEs in Bosnia and Herzegovina, Časopis za istraživanje istočne Evrope i centralne Azije (JEECAR) 8(4):556-569
2. Hudáková, M., Kardoš, P., Dvorský, J. et al. 2023, Management of Operational Risk in the Context of Financial Performance of SMEs, *Sistemi* , 11 (8), 408; <https://doi.org/10.3390/systems11080408>
3. Jupe, A., Kosta, E., & Bakiasi, A. 2022, Role of Financial Management Practices on the Financial Performance of Small and Medium Enterprises in Albania, Decembar 2022.Časopis za poslovni i ekonomski razvoj 7(4):117-122: 10.11648/j.jbed.20220704.13
4. Martinović, D., Veselinović, Lj., Mangafić, J.,2021, Mala i srednja poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine – stanje, perspektive i poslovanje u sjeni svjetske pandemije, International journal of multidisciplinary in business and science, Vol.7 No.11.
5. Przychocka, I., Sikorski, M., & Milewski, L. 2024,Cash Flow Management in Small and Medium Enterprises in Times of Economic Uncertainty, April 2024EUROPEAN

RESEARCH STUDIES JOURNAL XXVII(Issue 2):155-162,DOI:10.35808/ersj/3376

6. Prajová, V. et al. 2023, Financial Management of Small and Medium Enterprises in Context with the Requirement of Integrating Sustainable Development and Socially Responsible Business, Decembar 2023. Sigurnost sistema za ljude - tehničke objekte - okolinu 5(1):189-203 DOI: 10.2478/czoto-2023-0021
7. Zekan, B. 2022, Finansijski menadžment u funkciji poslovnog odlučivanja, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru.